

NAČIN RASPRAVE O GOSPODARENJU DRŽAVNIM ŠUMAMA U NOVINAMA 1928. GODINE

THE METHOD OF DISCUSSION IN ECONOMY OF STATE FORESTS
IN PERIODICALS IN 1928.

Mladen STOJKOVIĆ*

SAŽETAK: U dnevnim novinama malo se pisalo o šumarstvu. U 150-godišnjoj povijesti Šumarskoga društva, dnevni tisak malo je pisao o šumarstvu, no 1928. godine prigodom održane Gospodarsko-šumarske izložbe i 1928. godine izašli su poveći članci o šumarstvu na koje treba upozoriti. Za to su postojali i valjani razlozi. To su bile štetne posljedice u gospodarenju šumama u tadašnjoj državi, državi pod nazivom Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca.

Zbila su se dva važna događaja koja su ponajprije postala predmetom rasprava u dnevnom tisku. To je prije svega bila rasprava u Narodnoj skupštini o stanju šumarstva. Novine opširno pišu o 4. točki dnevnoga reda Izvanredne skupštine Jugoslavenskoga šumarskog Udruženja koja je održana u Beogradu. To su sudbonosne posljedice dosadašnjega gospodarenja šumama i referat koji je tom prilikom održao prof. dr. Đuro Nenadić. Taj referat nije nigdje objavljen.

Ovdje smo pratili 8 dnevnih tiskovina, u kojima je o ovim i drugim događajima i prilikama u šumarstvu opširno pisano, no mi smo se zadržali na 28 članaka.

1. UVOD – Introduction

Pod naslovom "Kuda brodimo," urednik Šumarskoga lista prof. dr. A. Ugrešević u Šumarskom listu br. 1/1927. piše:

"Mi smo nedavno s ovoga mjesta rekli da je naš šumarski brod zaplovio nekom maglom. Ali ta gola konstatacija procijedena kroz zube, kako je karakteriziraju neki naši čitatelji, još ne zadovoljava. Traži se od nas više. Traži od nas ne samo odgovor na pitanje kuda brodimo, već i na pitanje odakle magle, kakove su to sile. Što prelamaju katarke i jedra, što brodu prijete da ga potope, nasukaju ili razbiju."

Rasprave o gospodarenju u državnim šumama započele su početkom 1928. godine u Financijskom odboru Narodne skupštine, da bi se nastavile u Narodnoj skupštini na poticaj narodnog zastupnika dr. Juraja Šuteja i istodobno (ožujak) na Izvanrednoj skupštini Jugoslavenskoga šumarskog udruženja (dalje JŠU) održanoj u Beogradu i 5. ožujka 1928. godine.

Dalje pratimo dnevne novine Beograda, Zagreba i Sarajeva.

2. PRIKAZ RASPRAVE U NOVINAMA BEOGRADA, ZAGREBA I SARAJEVA Survey of discussion in periodicals of Beograd, Zagreb and Sarajevo

2.1. Rasprave u Narodnoj skupštini, članci šumarske politike i gospodarstva *Discussions in National Assembly, articles about forestry policy and economy*

*Mr. sc. Mladen Stojković, dipl. inž. šum.
Augusta Senec 44, 10410 Velika Gorica

2.11. Pravda, beogradsko nezavisno glasilo

Narodna skupština 4. ožujka 1928. godine Šutej o velikoj aferi u bosanskim šumama.

U ovom napisu pisalo se o govoru dr. Šuteja (Hrvatska seljačka stranka / dalje HSS) te prijedlogu rezolucije i izboru anketnog odbora za ispitivanje svih dugoročnih šumskih ugovora. Također tražio je da se ovaj prijedlog oglasi kao hitan. Govor je trajao tri i pol sata, i opširno su bile iznijete afere u zaključivanju dugoročnih ugovora, odnosno prodaje državnih šuma. J. Šutej je iznio kako je državi ovime nanosena znatna šteta u milijardama. Tražio je anketu koja bi potvrdila sve ovo. Citirao je Dragišu Lapčevića koji je o tome pisao kao član komisije koja je ispitivala ove afere. Utvrdio je kako je država oštećena u milijardama. J. Šutej je rekao da se ovako radilo i u Grčkoj. Za vrijeme govora uzbuđeno je vikao i Stjepan Radić: "Sve te ministre treba objesiti na Terazijama!" S. Radić se za vrijeme govora Šuteja i dalje strašno uzrujavao te vikao kako sve ministre treba objesiti na Terazijama.

U 17^a nastavljena je rasprava o prijedlogu J. Šuteja. Govorili su Tupanjin i Đura Janković radikal, a na kraju je riječ uzeo ministar šuma i rudnika dr. Miović, koji je izložio što je učinjeno kako bi se spriječilo zlouporabe te u ime vlade prihvatio hitnost, koja je zatim jednoglasno izglasana.

2.12. POLITIKA

Neovisne novine; osnivač Vladislav Ribnikar, poginuo 1914.

Ovaj dnevni list donosi 4. III u rubrici: Narodna skupština: Prijedlog dr. Šuteja

Politika piše o govoru dr. Šuteja slično kao i Pravda. Narodna skupština izabrala je Anketni odbor od 7 narodnih poslanika, koji će uz pomoć jednoga stručnjaka iz područja tih šumskih ugovora, preispitati stanje svih tih dugoročnih šumskih ugovora te podnijeti Skupštini prijedlog u pogledu trajanja ugovora, kao i progonu svih krivaca.

Šutej je dalje govorio da o tome naš tisak piše kao i inozemni. Ta eksploatacija se zove eksploatacija na bosanski način. Naši odgovorni čimbenici šute na sva ta pisanja. Ne vjerujem da je u našoj državi moglo biti veće afere od ove.

U listu slijedi podnaslov: Kupio cijelo ministarstvo i zato će doći general.

Šutej je dalje iznosio kako je tvornica tanina Našice iskorištavala šume kod Bosanske Gradiške. Ona je planinu Kozaru opustošila i uništila.

Radić je povikao: "Taj je kupio cijelo ministarstvo! Trebalo bi vas javno linčovati na Terazijama! A ne pred sud! Nego neka vas narod linčuje. To ste zaslužili i to ćete doživjeti! To je Davidovićev tvrđi grad! Eto, zato tražimo da dođe general, on bi sve to ispitao! I zato ga zovemo, i zato će doći i rastjerati ovu bandu!"

2.13. VREME

Dnevni list, Beograd, 4. III

Narodna skupština. Za pregled dugoročnih ugovora

Tu su opisani dijelovi govora Juraja Šuteja tj. onaj dio koji se odnosio na izbor ankete za pregled dugoročnih šumskih ugovora. Na kraju je i obrazloženo prijedloga. Šume daju preko 400 milijuna dinara prihoda godišnje.

VREME od 7. III

U rubrici Narodna skupština, među ostalim piše, kako se prešlo na pretres prijedloga rezolucije g. Šuteja o šumama u Bosni. Rezolucije je utoliko izmijenjena što će Anketni odbor sam birati stručnjake i to s lista pojedinih poslaničkih klubova ili poslanika. Izabrani su i zamjenici.

VREME od 10. III

U rubrici Narodna skupština, donosi se i govor Vlatka Mačeka o šumarstvu, gdje on traži da se prestane sa iskorišćivanjem naroda. Poslije Mačeka govorio je Ante Pavlović, koji je također tražio da se šume vrate narodu.

2.14. TRGOVINSKI GLASNIK

Beograd, 30. siječanj

Šume pred komisijom

Ministar šuma i rudnika odredio je komisiju koja će pregledati ugovore sklopljene sa šumskim poduzećima te ustvrditi kolika je šteta prouzročena državi. Predsjednik komisije je dr. Pera Đorđević, profesor. Vjerovalo se da će on progoniti sve one koji su od naših šuma napravili pravu "Panamu."

Interesantno je, da se odmah 1919. godine pristupilo zamjeni dotadašnjih ugovora, koji su u osnovi bili dobri i korektni i u kojima se nalazila i jedna ovakva odredba: "Izričito se određuje, da možebitna kasnija molba za sniženje kupovne cijene neće se pod nikakvim uvjetom prihvatiti". Kada je ta odredba uklonjena iz ugovora koji je sada zaključen, otvorena je mogućnost za skidanje cijena i za stalno reduciranje državnih primanja.

Iz jednog od tih ugovora izostavljena je odredba o državnom participiranju s 25% u čisto šumskom prihodu, pa su zatim slijedila sve veća, državna odricanja od svih državnih prihoda. Zatim slijede nacionalizacija, amortizacija, valorizacija, pretvaranje dinara u zlato, razumije se uz bonifikaciju, klasifikaciju i druge izume po kojima je država stalno bila oštećena. Ima poduzeća koja nisu platila nikakvu taksu, pa im je država postala dužnikom!

Glasnik dalje piše o već, poznatim mjerama koje bi trebalo poduzeti, ali je novost da treba izvršiti pretres kod osoba za koje se osnovano sumnja da su radila na štetu države, kao i kod njihovih srodnika kako bi se pronašao novac sumnjiva porijekla. Trgovinski Glasnik na kraju završava riječima: "Krajnje je vrijeme nastalo je da se u državnoj službi zavede strogi moral i da se iskorijene zloupotrebe."

TRGOVINSKI GLASNIK, 31. siječanj

Stručno osoblje i naše šume

U članku se piše protiv ukidanja Šumarskog fakulteta i dokazuje potreba za dva fakulteta. Potom su navedeni primjeri o manjku stručnjaka. Tako tri Direkcije šuma u Srbiji s teritorijem od 1,76 milijuna ha raspolazu sa svega 70 šumarskih stručnjaka, od kojih je samo 30 s visokoškolskom spremom. Potpisan je dr. M. Marinović.

TRGOVINSKI GLASNIK, 11. veljače

Eksploatacijska politika u bosanskim šumama

U opširnom članku ovaj list piše o načinu iskorišćivanja šuma u Bosni od Austro-Ugarske do današnjih dana gdje prevladava iskorišćivanje velikih poduzeća, koja su drvo dobivala uz nisku cijenu, na temelju dugoročnih ugovora.

Druge europske države (Čehoslovačka, Njemačka) stvaraju mogućnosti za eksploataciju još neotvorenih šuma, osposobljavale su specijalne stručnjake, dok smo mi spas gledali u primitivnoj inicijativi, koja nije bila dorasla svojoj zadaći. Uslijed trenutne konjunktore nastale ratnim zbivanjima i poradi istrošenih zaliha, te nenazočnosti Rusije na svjetskom tržištu došlo je do velikog priliva inflacijskog kapitala u šumska poduzeća, koja su se osnivala velikom brzinom nesustavno i bez ekonomske računice, kapaciteta šume te s razvojem konjunktore i drugih prilika na svjetskom tržištu drvetom. Ovakav se sustav prenosi i na Hrvatsku i na Slavoniju, gdje do tada nije bio poznat i u uporabi. Sniženje željezničkih tarifa, carina, poreza i taksa, revizije ugovora, sniženje šumske takse bili su zaključci, jer bi se inače upropastila najjača industrija, izvoz, narušila bi se aktivnost trgovinske bilance i stabilnost valute, a radnici bi ostali bez posla. Na kraju članka se kaže: "Sadašnji rad je sankcioniran zakonskim odredbama i da stručnjaci u Ministarstvu šuma i rudnika moraju na ovo gledati drugim očima nego laici – tražeći svuda neke afere. To ubija ugled države i njezin kredit u inozemstvu na veselje zemalja koje su nam konkurenti i koje će iz toga izvući korist".

TRGOVINSKI GLASNIK, 2. ožujak

Naši bosanski jadi. Milan dr. Marković

Povodom članka! Malo odgovora ...

Trgovinski Glasnik u svojem listu daje dosta prostora stručnjaku dr. Milanu Markoviću, koji s dosta emocija pristupa problemu. Donosimo samo dio članka.

Gospodarilo se u vrtlogu lažnih političkih i državnih interesa i razloga, plasiranih samo od zainteresiranih, uz nenazočnost šumarskih stručnih normi i načela.

Samo čisti materijalni interesi stranog kapitala. Bosanski šumari naslućivali su i skori i brzi slom i napadali, ovakvu eksploataciju, bolje rečeno devastaciju naših bosanskih šuma! Čiste sječe, pretvaranje četinjača u lisnate šume, a ove u šikare i gole rudine, gdje caruje korov i kupina ili strši kamen.

I za Austro-Ugarsku Monarhiju bio je to duboki i ne-rejšivi problem. Sustav upravljanja i gospodarenja bosanskim šumama, poslije rata, od 1919. godine pa sve do danas, za vrijeme svih vlada i svih režima, s malim svjetlim izuzecima, bio je i ostao čisto pljačkaški sustav – "Raubwirtschaft" – kojeg smo danas svjedoci.

Autor dalje iznosi primjer sječe u kubicima za 1923. godinu, te koliko je od toga pripadalo stranom kapitalu a koliko domaćem. U toj sječi učešće domaćega kapitala prema stranom dolazilo je u omjeru 1:20 ili 5:100. Novac dobiven u zdravoj valuti odlazi u strane i neprijateljske banke. Strani kapital nije došao: "Da narod goji, već da mu rebra broji."

Na kraju autor zaključuje: "Bilo je drugog puta i drugog načina, drugih mogućnosti i ostvarljivih načela i metoda, bilo je i bilo! Bilo ih je, ali se nikad nisu htjeli, a još manje željeli!"

TRGOVINSKI GLASNIK, 3. ožujak

Naši bosanski jadi ...

Povodom članka: Malo odgovora

2) Milan dr. Marković

Autor nastavlja i ovdje u istom stilu. Prvo razdoblje je okupacijsko a obuhvaća vrijeme u kojem se težilo za iskorišćivanje neispitanih i još neproučenih, nepoznatih bosanskih šuma, vrijeme zvano "Kuferaško doba", kada se s koferom na leđima i golim štapom u ruci dolazilo u Bosnu, a kasnije odlazilo kao bogati šumarski industrijalci, austrijski – kultur tregeri.

Dakle, doba iskorišćivanja i uništavanje bogatih hrastovih šuma. Vrijeme tuđe ruke, tuđeg smjera, tuđeg dijela!

Drugo razdoblje je vrijeme aneksije. To više nisu bile bosanske šume, već austrijske na bosanskom tlu. To je i vrijeme trajanja rata u čitavoj Europi i u neku ruku uređenih šumarskih odnosa u bosanskim šumama!

Treće razdoblje je vrijeme ponovne okupacije, promjene režima i zemaljske uprave u Bosni; gotovo najkatastrofalnije razdoblje za bosanske šume. Domaća poduzeća prikrivala su strani kapital.

Doba ponovne okupacije dijelimo na dva razdoblja. Prvo, odmah po reokupaciji, kada se u šumi nije znalo ni tko pije, ni tko plaća; vrijeme stagnacije, zastoja u novcu i pljački; zatim prividnog kraha, sloma, te organizirane pljačke. Drugo razdoblje je svjesno i proračunato devastiranje šuma i ostvarena revizija nasljednih ugovora za sva ugovorna područja. Radi se o nasljednim ugovorima od Austro-Ugarske uprave. Bilo je to pod lažnom maskom opće potrebe, nužde, spasa i dobra za našu proširenu i uvećanu, financijski izmučenu i nemoćnu domovinu. Tečaj dinara bio je lažan i sraman motiv. Kakva ironija!

U drugom razdoblju moralo se prekinuti sa stranim poduzećima. Austrije više nije bilo!

Autor dalje piše o dopunjavanju ugovora, odlaganju otplate, niskim kamatama, krizi drvne industrije, sudjelovanju Rusije i Rumunjske što je dovelo do pada cijena. Iz Skupštinske ankete vraćeni su ugovori nadležnima bez primjedbe, pa se i dalje nesmetano radi i gospodari, a šumari razbijeni u političke tabore šute, ne čuju i ne vide!

Strašan požar najširih razmjera zahvatio je gotovo sve šumske masive u Bosni, osim masiv gredu na vododjelnici Foče i Trebinja.

Stanimo u obranu općih i uzvišenih interesa bosanskog življa, našega naroda i naše domovine. To je najviši zakon, završne su riječi autora.

2.15. OBZOR, Zagreb, 8. siječanj

Glavni urednik dr. Rudolf Maixner.

Svi članci u Obzoru objavljeni su u rubrici "Narodno gospodarstvo"

Revizija šumskih ugovora

I ovaj list opširno piše po ovom pitanju šumskih ugovora. Tako se među ostalim navodi kako se revizija mora provesti ako se želi spasiti od propasti drvnu industriju koja je u krizi već dvije godine. Greška je bila i u državi i u zainteresiranima, a da se nije u ugovore stavljala klauzula glede valutnih promjena. Tako je došlo do toga, da je drvna industrija kada je dinar počeo rasti, imala poteškoća, no dok su lira i franak bili niski, dotle se još našla kalkulacija za izvoz. Čim je lira skočila, došla je naša drvna industrija u krizu u kojoj su se gubili milijuni i radi čega je zastao sav izvoz. Tu slijedi i daljnji primjer stabilizacije dinara i prijelaza lire na zlatni paritet te stabilizacija francuskog franka dok je naša drvna industrija imala inflacijske ugovore, koje je trebalo prekinuti ili ih podvrći reviziji. Država će revizijom sebi osigurati primjerenu dobit, a drvna industrija bit će spašena. Drugo je pitanje kako se ta revizija provodi. Valjalo bi iznijeti konkretne primjere, ako se išlo ispod zlatnog pariteta.

OBZOR, 13. siječanj

Intervencija Saveza industrijalaca i Zagrebačke trgovačko-obrtničke komore na reviziju šumskih ugovora

Komora je uputila prosvjed predsjedniku Ministarskog savjeta Velji Vukičeviću: Pogođena je drvna industrija, jer joj je otežan pristup na vanjskom tržištu i potrebna joj je potpora države zbog ozbiljne konkurencije. Komora smatra da je svako kršenje stečenih prava opasno i štetno za ekonomski rad i ponovno evidentiranje ugovora te protuzakonito, jer to u članu 252 financijskog zakona nije predviđeno. (Ministru šuma i rudnika Mijoviću).

OBZOR, 19. siječanj

Proračun Ministra pošta i Ministra šuma i rudnika

Ministar šuma i rudnika Miović izjavio je da je na osnovi 252. člana financijskog zakona dobio ovlati da

obavi reviziju dugoročnih ugovora s društvima koja su obavljala eksploataciju naših šuma.

OBZOR, 20. siječanj

Revizija šumskih ugovora

Odmah poslije okupacije Bosne i Hercegovine Austro-Ugarske vlasti pristupile su izradbi privrednog plana. Vidnu ulogu predstavljalo je šumsko bogatstvo, a za eksploataciju tih golemih kompleksa bio je sposoban samo krupni kapital. S deflacijom je nastupila teška kriza drvne industrije, koja je tim više patila, jer je bila u rukama slabijeg kapitala. Revizije su proveli ministri dr. Kumadi i dr. Miović 1926. i 1927. godine.

Dugoročni ugovori na tzv. "Bosanskom sistemu" nisu imali određenu kupovinu, tj. šumsku taksu, pod kojom se razumijeva cijena kubnog metra drveta na panju, no ta se cijena uvijek određivala unatrag prema postignutoj cijeni gotove građe, tako da se šumska taksa za jednu godinu mogla obračunati u idućoj godini. Odlučujuća vrijednost za cijene vezana je za položaj šume tj. troškove izrade i izvoza. Ako su troškovi bili veći od vrijednosti sirovine na pilani, dolazilo je do negativne šumske takse tj. ne ostaje ništa za šumsku taksu. Narodna skupština je u financijskom zakonu za 1926. i 1927. prihvatila reviziju šumskih ugovora.

OBZOR, 4. ožujak

Popodnevna sjednica Narodne skupštine

Odlazak koalicije pred raspravom o proračunu

Većina pristaje na hitnost za anketu o bosanskim šumama. Na poslijepodnevnoj sjednici govorili su dr. Tupanjanin i Đura Janković. Oni su prihvatili ono što je govorio dr. Šutej.

Ministar šuma i ruda govorio je o ugovorima. Skupština je prihvatila hitnost i predsjednik je izjavio da će se pristupiti izboru specijalnog odbora za tu stvar.

2.16 JUTARNJI LIST, Zagreb, 30. siječanj

Borbu za visoke škole treba prenijeti na narod

Održati sastanak svih privrednih i kulturnih organizacija u Zagrebu. Zlonamjerni napadi na kulturne tekovine Hrvatskog naroda. Želi se izjednačenje hrvatskoga naroda u kulturnom pogledu. Ako ništa ne uspije, odbor će se obratiti na Njegovo Vel. Kralja. Protuustavan je § 44. financijskog zakona. Izabrat stalan akcijski odbor za obranu hrvatskoga sveučilišta.

Jutarnji list od 10. veljače među ostalim piše, kako financijski zakon nije mjesto gdje se mogu rješavati sveučišna pitanja.

JUTARNJI LIST, 14. ožujak

Revizija dugoročnih šumskih ugovora

Na sjednici vlade prihvaćen je amandman Ministra šuma i ruda po kojem se ovlašćuje ministar da sve dugoročne ugovore o eksploataciji državnih šuma sa svim naknadnim izmjenama, dopunama i valorizacijama pod-

vrgne reviziji – svuda gdje su oštećeni interesi države, načelo trajnog i racionalnog šumskog gospodarenja, opskrba servitutnih i lokalnih potreba, kao i malih pilana. Pri tome voditi računa o opravdanim potrebama drvene industrije.

Jutarnji list i dalje piše 17., 21. ožujka, 13. svibnja i 27. svibnja o šumskim ugovorima, zakonu o sveučilištima i o novim šumskim aferama.

2.17. JUGOSLAVENSKI LIST, Sarajevo, 10. siječanj

Ovaj list piše kako su predstavnici Demokratske stranke prvi otkrili nepravilnosti u šumarstvu. Vođa te stranke bio je Ljuba Davidović. Ovi predstavnici pored toga što su prvi otkrili nepravilnosti, prvi su i počeli borbu protiv toga, prvi izvjestili sve mjerodavne čimbenike i tražili strogu kaznu za krivce, ma gdje oni bili.

Provođenje šumske takse na zlatnu bazu koja bi trebala ostati za vrijeme i trajanja ugovora, pa bi na taj

način bila zapečaćena sudbina naših šuma, našega šumarstva i našega napaćenog naroda. Navodi se zatim i primjer: u "Viktoriji" u Živinicama kod Tuzle, gdje je bio odobren dodatak ugovoru, nastala je šteta državi koja iznosi 5,800.000 dinara prema starom ugovoru.

Jugoslavenski list i dalje piše 20. siječnja pod naslovom: "dr. Šutej o upropašćivanju šuma"; 21. siječnja: "Napuhane šumske afere"; 5. veljače: "Pljačka šuma u Bosni i Hercegovini"; 4. ožujka: "Skupštinska anketa za šumske ugovore u Bosni i Hercegovini". U ovom listu slijedili su i daljnji zapisi o prilikama u šumarstvu.

Slično kao "Jugoslavenski list" piše i "Večernja pošta", također iz Sarajeva.

Večernja pošta donosi u nastavcima cijeli govor dr. Šuteja održan u Narodnoj skupštini. Sve prethodne, ovdje navedene novine, taj su govor prikazale suzdržano.

2.2. Rasprave na Skupštini Jugoslavenskog šumarskog udruženja *Discussions in assembly of Yugoslav forestry association*

2.21. PRAVDA, 5. ožujak

Šta je s našim šumama?

U lovačkoj sali hotela "Imperijal" otvorena je izvanredna skupština. Šumari tvrde, pored ostalog, da se u našim šumama neracionalno gospodari, i u govoru dr. Đ. Nenadića, profesora Šumarskog fakulteta zagrebačkog Sveučilišta, bilo je mnogo dokumentiranog izlaganja posvećenog tom pitanju. Nazočni su i narodni poslanici: Đura Janković (radikal), Miloš Tupnjanić (zemljoradnik), Preka (radićevac), Metikoš i Ivančević (samostalni demokrati). Nazočan je i generalni direktor šuma Miodrag Stamenković.

U nastupnom govoru, predsjednik Lenarčić je naglasio kako se ne bavimo demagogijom. Naša je privreda takva da ne bi mogla podnijeti teret demagogije. Također je istakao kako šumari nemaju svoga predstavnika u Narodnoj skupštini.

Zatim je govor održao prof. dr. Ugrenović, o projektu Zakona o šumama. Projekat je tiskan 1923. godine, poslužio je kao baza najnovijem projektu Ministra šuma i rudnika, ali su načinjene neke izmjene koje daju posve novu sliku zakona o šumama. Smatramo potrebnim da se konačna redakcija vrati onim osnovnim smjernicama i načelima koja su utvrđena u projektu J.Š.U. u godini 1923. Potrebno je osigurati dostojan položaj šumarstva te policijskih odredbi s položajem koje se odnose na organizaciju šumarske uprave.

Prof. dr. Petračić referirao je o pitanju ukidanja fakulteta. Protiv ukidanja fakulteta bili su i predstavnici mnogih gradova, kao i razna privredna i kulturna udruženja. Tražilo se od ministra da se član 44. financijskog zakona povuče, kao i sve ono što je u svezi s njim,

odnosno, da se odustane od primjene toga članka. Jednoglasno je prihvaćena rezolucija.

Slijedile su nevolje studenata šumarskog fakulteta u Zagrebu. U usporedbi s beogradskim fakultetom oni su bili zapostavljeni. U Beogradu je pomoć uživalo 30 studenata a u Zagrebu samo dvojica. Fakultet u Zagrebu je bez struje i grijanja. Skupština je riješila da se ovo pitanje prouči i poduzmu potrebne mjere u svrhu olakšanja položaja studenata šumarstva u Zagrebu.

Kako se upravlja našim šumama?

Dr. Đuro Nenadić* iznio je referat na preko 100 stranica koji se temeljio na vrlo važnim dokumentima i saznanjima. Tijekom prijepodnevnoga rada skupštine, uspio je pročitati samo prvi dio rada, a završio tek poslije podne.

Hrvatsko-slavonske šume

Te šume su bogate. Tu postoji oko 60 milijuna kubnih metara drvene mase. Podijeljene su u tri Direkcije, od kojih je najveća Zagrebačka direkcija (30 milijuna kubnih metara), a vinkovačka najmanja. One bi trebale predstavljati jezgru prihoda, ali je sušenje s velikim obuhvatilo ove šume u velikoj mjeri. Ali još veće zlo krije se u sustavu upravljanja ovim šumama.

Šta je sa šumom Prašnik?

Najveća i najelitnija šuma vinkovačke Direkcije je šuma Prašnik. Ne bi ju se smjelo prodavati. Ipak izlagana je prodaji tri puta po vrlo teškim i nepovoljnim uvjetima.

*Ovaj referat nije objavljen a nepoznata je sudbina rukopisa te je tekst u Pravdi jedini izvor.

Prašnik je bio prvo procijenjen na pedeset milijuna dinara, pa kako se nije javio ni jedan kupac, cijena je snižena za 20%. Isto tako za dvije šume Psunja. Za drugu je cijena bila smanjena čak za 30%. Kako je teška i za državu štetna pogreška učinjena ovom prodajom! Tadašnji ministar šuma poništio je prošle godine prodaju Prašnika i južnog dijela Psunja. Krivci nisu poznati, jer su rješenja bez potpisa. Nastao je metež u sali!

Anketa je sadržavala porazne činjenice o kvalifikacijama ljudi koji su upravljali ovim šumama. Direkcija je davala u šumi Prašnik svojim činovnicima građu za namještaj. Davala se iz ove najbolje šume. U početku malo, a onda sve više i više. Bilo je činovnika koji su uzimali prvoklasnu furnirsku građu po nekoliko puta.

To nisu bili samo činovnici ministarstva šuma, već i inženjeri Ministarstva prometa, činovnici Narodne banke itd. Oni koji su prodavali građu, prodavali su najljepša stabla po 2500 dinara za m³. G. Nenadić je izračunao kako je time država bila oštećena za 479.000 dinara. Izjašnjenje Direkcije bilo je odprilike kako rješenje Ministarstva šuma o uskraćivanju ovakve prodaje nije ispravno. Ako dragovoljci (ratni) dobivaju po 25 metara, zašto to ne mogu dobiti i činovnici? Država je dobila svoje, pa "kviit". Drvo je prodavano na temelju trgovačkih načela i običaja. Tako su pisali podčinjeni organi svojim pretpostavljenima. Država je bila oštećena za 479.000 dinara; s prodajom trupaca za 218.500 dinara i neracionalnim radom u pogledu kore drveta za 93.000 dinara, što ukupno iznosi oko 800.000 dinara. Ovakvo gospodarenje više je oštetilo šume nego gusjenice (odobranje!) – 1921. godine bio sam pomoćnik ministra. Tada smo imali priliku Prašnik prodati pod povoljnim uvjetima za državu, ali je ponuda odbijena. Smatralo se kako je Prašnik najljepša šuma, i ne bi ju trebalo prodavati, već samo racionalno iskorišćivati. Skupština bi trebala zahtijevati od Ministra šuma i rudnika da pronade krivce i kazni kaznom koju zaslužuju.

Tajna šume Vrtična

Tu se gospodarilo na isti način. najljepša stabla ustupana su raznim društvima, koja su ih poslije prodavala nekoliko puta skuplje. Hrvatski Radiša dobio je veliku količinu drva za 76.457 dinara, a prodavao je deset puta skuplje. Isto tako i Lovački klub, Jugoslavenski Sokol, športski klub Jugoslavija, Jevrejska općina u Vinkovcima koja je dobila 400 m³ s popustom 50% – za gradnju sinagoge, koja je podignuta još prije četiri godine. U šumi su ostali samo najlošiji hrastovi. Zatim se govorilo o neracionalnoj eksploataciji šume Dvorjanci. Zadržalo se na kupovini šume grofa Erdödjia – šumi kraške formacije, vrlo slabe plodnosti.

Na popodnevnoj sjednici prof. Nenadić završio je svoj referat.

Drugi dan kongresa šumara

Pod ovim naslovom u časopisu "Pravda" nastavljen je rasprava 6. ožujka. Tu je prije svega dan osvrt na jučerašnji govor prof. Nenadića. Tako je Danda, predstavnik firme Eksploatacije d.d., govorio o raznim načinima eksploatacije šuma u Bosni i Hercegovini. Predsjednik ga opominje, jer nama nije potrebna povijest bosanskih šuma. "Pa kada je profesor Nenadić jučer mogao govoriti povijest panjeva, mogu i ja da iznesem povijest šuma, odgovorio je Danda." Na to je upao prof. Nenadić: "Moji panjevi su svježi!"

Načelnik Ministarstva šuma i rudnika, Svetozar Ranitović, kao član komisije koja je pregledala ugovore šumarskih poduzeća s državom, dao je jedan sažetak izvješća te komisije. Predloženo je da svi dodaci ugovora ponište kao štetni za državu, a osnovni ugovori da se preispitaju, tako da se zaštite i poduzeća i država. Potrebno je pregledati i ugovore u drugim poduzećima koji ovoj komisiji nisu stavljani u zadatak. Zatim ministar bi trebao narediti strogu istragu protiv svih činovnika, na osnovi čijih su stručnih referata ovi ugovori mijenjani na štetu države. Da se činovnici, koji su članovi upravnog i nadzornog odbora privatnih šumarskih poduzeća odmah razriješe tih dužnosti. Potrebno je preispitati sječe u svim državnim šumama i učinkovitim mjerama osigurati racionalno iskorišćivanje šuma i pošumljavanje. Potom je Ranitović opširno obrazložio ove prijedloge, kao i primjere nepravilnosti i zlorabe, te omjere smjese tehničkog drveta, ogrijevnog drveta te otpada. Tako je na primjer član uprave jednoga poduzeća, ineče činovnik ministarstva, potpisao je jednu ponudu ministarstvu u kojoj je ministar ispaio prodavatelj, a njegov činovnik kupac. U dvorani nastaje smijeh!

Među govornicima bio je i prof. Petračić. Govorio je u duhu jučerašnjeg govora g. Nenadića. Zaključio je kako je položaj generalnoga direktora težak, ali iz toga se može naći izlaz, pa i po cijenu osobne žrtve.

Na kraju ovog dijela Skupštine, pročitane su dvije rezolucije, prvo bosanskih šumara, a potom prof. Nenadića.

2.22 POLITIKA, 5. ožujak

Šumske afere na skupštini šumara
Kako se upropašćuju državne šume
Obrana i napad g. A. Stamenkovića.

Velika afera s eksploatacijom državnih šuma bila je predmet rasprave u Narodnoj skupštini. Također, u isto vrijeme, J. Š. U. sazvalo je Izvanrednu skupštinu.

I dnevni list "Politika" opširno piše o Skupštini. Spominju se porazne činjenice o pustošenju bosanskih šuma i nastavlja: "Slična se politika vodi i u Hrvatskoj i Slavoniji. Ta šumska politika može se nazvati politikom okupatora u kolonijama. Za način na koji se gospodarilo u vinkovačkoj Direkciji ne može se nigdje na-

ći usporedba. Njemci su to nazvali "Ausverkauft" – rasprodaja (države)".

U vrijeme krize drvne industrije koja je nastala 1926. godine, neočekivano se pristupilo rasprodaji šuma, iako su cijene bile vrlo niske. Država umjesto da bude regulator kod takvog stanja i da uspori prodaju, učinila je protivno, i otpočela prodaju.

Dalje, "Politika" piše o Prašniku, Južnom Psunju i Našičkoj tvornici tanina. Također su tu i dijelovi referata prof. Nenadića u kojem se govori o željezničkim pragovima, koji su se prodavali našoj državi naravno lošiji, a vrijedniji su se izvozili. Iz države je izvezeno od 1919. godine do 1927. četrnaest milijuna m³ drveta u vrijednosti devet milijardi dinara.

"Politika" nastavljao tome pisati i 6. ožujka pod naslovom: "Šumske afere na skupštini šumara" – Drugi dan rada šumarske skupštine.

Dr. Danda okomio se na referat prof. Nenadića. Nije osporavao podatke, ali je tražio da se kazne oni koji su dali podatke prof. Nenadiću.

Slijede podnaslovi: "Šta kaže jedan član informativne komisije?" Mijenjanje ugovora: Amortizacije; bonifikacije i valorizacija; "Ugovor s prosječnim jamstvom"; "Protiv činovnika u upravnim odborima poduzeća"; generalni direktor g. Stamenković stoji na "belezi"; "Donošenje rezolucije".

2.23. VREME, 5. ožujak. Skupština šumara

Kako se pustoše naše šume. Zbog rđavog gospodarenja država gubi s godine na godinu stotine milijuna dinara.

Prije dnevnog reda, Srećko Mađarević govori o napadima na šumarstvo, koji su ostali bez "muškog odgovora" i dalje spominje kako dnevni red nije borben i žučan. Njegovu izjavu nepovjerenja Upravi J. Š. U. dočekao je ironičan smijeh i pljesak.

Slijedi sličan komentar o radu skupštine kao i u prethodno navedenom dnevnom tisku. Ovaj list donosi i fotografiju predsjednika Lenarčića.

Novost je ovdje kako je prof. Nenadić podvrgao kritici i rad Direkcije šuma u Zagrebu. Odredbe o sječi drveta izdavane su telegrafski. Ako se tako nastavi za 25 godina neće biti zrelog drveta u Hrvatskoj i Slavoniji. Generalni direktor Stamenković branio je šumarske direkcije iz Hrvatske, te njihov rad. Što se tiče bosanskih šuma, sve je ugovore zatekao. Na kraju je tražio depolitizaciju i stalnost šumara. Tako će se izbjeći da Ministarstvo šuma ne služi istim ciljevima kojima i Ministarstvo policije.

2.24. TRGOVINSKI GLASNIK, 6. ožujak

Naopako gospodarenje s našim šumama. Racionalna eksploatacijska politika zamijenjena je politikom bezobzirne devastacije. Rušenje jednog od osnova materijalne kulture.

To je naslov vezan za Izvanrednu skupštinu J. Š. U.

Glavni referent prof. Nenadić iznio je porazne činjenice za našu šumarsku politiku. U referatu od 140 stranica sakupio je mnogobrojni materijal o pravom stanju našega šumarstva i naše šumarske politike. Taj materijal dokumentira rasipništvo, nestručno i neracionalno upravljanje našim šumama, koje prijeti propašću. Loše pojave počeo je bilježiti i naš rodoljubni tisak i to mu služi na čast.

U ovom članku lista započinje se s podnaslovom: Prašnik i Psunj, slijedi: Dvojani; Davanje građe na privatna pisma; Željeznički pragovi.

U Vinkovačkoj direkciji izrađivali su se pragovi u vlastitoj režiji. Pragovi su se izrađivali i po talijanskim dimenzijama za talijanske željeznice. Prodaju se privatnim poduzećima. Ta poduzeća javljaju se na licitacijama i po znatno višoj cijeni prodaju pragove državi.

Plitvička jezera

U 1925. godini prodana su jednom privatnom poduzeću sva napaljena stabla. Tražena je i odobrena koncentracija stabala na jednom mjestu. Kada se tome usprotivio šef tamošnje Direkcije, bio je telegrafski premješten u Osijek.

Za izvršena pošumljavanja slijedili su primjeri kako se o tome nije vodilo računa.

Govor g. M. Stamenkovića

Glavnu krivicu svodi na sustav. "Ako ja imam krivicu od bosanskih ugovora neka mi odsjeku glavu na Terazijama."

Rasprava

Neki od sudionika Skupštine kritizirali su rad šumskih uprava, a drugi ga pokušavali braniti.

2.25. OBZOR, 5. ožujak.

Narodno gospodarstvo

Kongres šumara u Beogradu

U opširnim člancima ovaj zagrebački list izvješćuje o Izvanrednoj skupštini J. Š. U. za prvi i drugi dan, slično kao i ostale novine. Ovdje je novost da je Ministarstvo šuma i ruda imalo u četiri poduzeća uloženo 54.400.000 dinara, a na te akcije država dobija dividendu od 240.000 dinara. Tako jedno poduzeće treba unijeti u državnu blagajnu 3 milijuna dinara godišnje, ali do danas nije unijelo niti jedne pare.

Obzor od 6. ožujka u rubrici "Narodno gospodarstvo" donosi Rezoluciju skupštine J. Š. U.

2.26. JUTARNJI LIST, 5. ožujak

Kongres šumara u Beogradu

Teška kritika i osuda vladine politike

Ovaj dnevni list piše o 144 stranice dugom referatu prof. Nenadića, slično kao i Trgovinski Glasnik. I 6. ožujka "Jutarnji list" donosi članak pod naslovom: "Lijepo gospodarstvo s bosanskim šumama".

Oštre kritike na šumarskome kongresu u Beogradu. Zlouporabe i podmićivanje. Među ostalim navedeno je kako će se provesti istraga protiv činovnika na osnovi čijeg mišljenja su mijenjani ugovori, te kako činovnici i

šumari ne mogu sjediti u upravnim i nadzornim odborima. Predložene su dvije rezolucije (dr. Nenadić i dr. Danda).

3. ZAKLJUČNI OSVRT O PRILIKAMA U ŠUMARSTVU IZ DNEVNIH NOVINA 1928. GODINE.

Final retrospection about conditions in forestry from daily periodicals in 1928.

U dugoj 150-godišnjoj povijesti Šumarskoga društva, godine 1928., dnevne novine kao nikada prije a ni poslije, nisu toliko pisale o prilikama u šumarstvu, kao te godine. Za to su postojali i razlozi, a to su bile štetne posljedice u gospodarenju šumama, u tadašnjoj državi koja se još zvala Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca.

Tako se do 1928. godine u novinama o šumarstvu pisalo jedino prigodom Gospodarsko-šumarske izložbe 1892. godine.

Iz brojnih i opširnih članaka nastojali smo dati kraće prikaze iz novina koje su izlazile u Beogradu, Zagrebu i Sarajevu.

Novine pišu ponajprije senzacionalno, ali neki listovi ustupaju riječ stručnjacima kao na primjer Trgovinski Glasnik. Stručno i objektivno piše i Obzor.

Tema ovih napisa je Izvanredna skupština J. Š. U. održana u Beogradu 4. i 5. ožujka. Na toj skupštini bilo je 9 točaka dnevnoga reda i isto toliko referenata – istaknutih stručnjaka, većinom sveučilišnih profesora.

Nazočni su i dopisnici svih ovdje navedenih novina, osim novinara iz Sarajeva.

Vidljivo je da najviše novine pišu samo o 4. točki dnevnoga reda: Sudbonosne posljedice dosadašnjeg gospodarenja šumama, tj. o referatu koji je održao prof. dr. Đuro Nenadić! Nešto se malo piše i o Zakonu o šumama.

Na istaknuto mjesto, prvo u člancima, stavljaju se "neprilike" u šumarstvu Hrvatske i Slavonije. Sve drugo, kao npr. "štetni ugovori", je u drugom planu. Šumarske prilike u Srbiji se nigdje ne spominju. Da je tamo sve u redu još bi i povjerovali, ali u "zadnji čas" otkriven je napis u sarajevskoj "Večernjoj Pošti", koji donosi cijeli govor dr. Šuteja održan u Narodnoj skupštini, prije ove Izvanredne skupštine. Ostale novine o tome pišu suzdržano, ponajprije iz političkih razloga. Ovaj govor vezan je i za prikaz ličnosti Narodnoga zastupnika HSS dr. Jure Šuteja, pa o tome drugom prilikom.

SUMMARY: In a long 150-years history of Forestry Society in 1928 the newspapers have written about forestry like never before or after, as in this year. There were reasons for that, such as discussions about the forestry condition in National Assembly in Beograd and in the Great Assembly of Yougoslav Forestry Society which was also held in Beograd. These discussions have been related to: harmful effects in the forest economy in the state of that time which had a name the Kingdom of Serbs, Croat and Slovenes, and Forestry Society for the whole state: Yougoslav Forestry Association.

The newspapers were writing, before all, in a sensational way, but beside all, in some newspapers the written word was cedet to the experts i. e. "Trgovinski Glasnik" from Beograd.

Obiectivity, expertness and "out of sensations" were shown in "Obzor" from Zagreb.

The difficulties in the forestry of Croatia and Slavonia have been put on the accentuated position. The minister of forests and mines and National Assembly determinated their commisions which would examine the contracts with forest economies and would establish if there were any damage for the state. The condions in Serbia were not mentioned anywhere. If everything had been all right, we would believe it, but "Večernja Pošta" from Sarajevo was published in sequences the whole Juraj Šutej's speech in National Assembly, on 4th March. All other newspapers were writing about this very restrainedly, because of political reasons.

We were following here the writing in 8 periodicals and through 28 articles, which were represented here.